

Q&A's Referendum

In deze Q&A vragen over het referendum, de voorlopige toepassing en hoe het kabinet daarmee en de uitslag omgaat. Vragen over de inhoud van het Associatieakkoord staan in de Q&A referendum. Deze QA wordt regelmatig aangevuld.

1. Hoe gaat U de kiezer overtuigen voor het akkoord te stemmen

- Ten eerste is het goed om de mening van burgers te horen over een belangrijk buitenlands onderwerp. Daarom hoop ik dat iedereen gaat stemmen 6 april.
- We laten de feiten voor zich spreken. Nederland werkt al eeuwen samen met de hele wereld. We verdienen al eeuwen ons geld in het buitenland.
- Dit samenwerkingsakkoord is in het belang van Nederland en Oekraïne. Het gaat over makkelijkere handel en een democratisch, vrij Oekraïne.
- Deze samenwerking geeft Oekraïners de kans op een betere toekomst. Het land wil aan de slag om een volwassen democratie te worden, zonder corruptie en met een welvarende bevolking. Dit akkoord is het fundament onder hun binnenlandse hervormingen.
- Dankzij dit akkoord krijgen Nederlandse bedrijven een betere toegang tot een markt van 45 miljoen mensen. We hebben als handelsnatie baat bij een open Oekraïense markt. De Oekraïense economie wordt gemoderniseerd, waardoor wij makkelijker zaken kunnen doen. Er liggen veel mogelijkheden in Oekraïne, en die worden nu niet optimaal benut. Met dit akkoord kan het land zijn bijnaam 'de Graanschuur van Europa' eindelijk gaan waarmaken.

2. Gaat u campagne voeren?

- Dit samenwerkingsakkoord is belangrijk voor Nederland en Oekraïne. Daarom is het goed dat we richting het referendum kunnen vertellen waarom we dit akkoord hebben gesloten.
- We zullen aan iedereen die het wil horen vertellen waarom deze samenwerking goed is voor Nederland en Oekraïne. Tijdens bezoeken, in zaaltjes, in de media. Deze samenwerking is in het belang van Nederland en Oekraïne. Het draagt bij aan makkelijkere handel en een democratisch, vrij Oekraïne.

Desgevraagd:

- Nee, we gaan niet flyer en of posters plakken. Maar we zullen ons zeker mengen in het debat. Dat mag u best campagne noemen.
- Het kabinet heeft besloten geen extra geld uit te trekken voor een dure campagne. De referendumcommissie heeft 2 miljoen euro beschikbaar voor campagneactiviteiten door organisaties en partijen.

3. Hoeveel geld is er om het referendum te organiseren?

- Via het gemeentefonds wordt maximaal 30 miljoen euro ter beschikking gesteld om het referendum te organiseren en uit te voeren.
- Daarnaast is er 5 miljoen euro beschikbaar voor de referendumcommissie en de Kiesraad. Van dat geld zullen onder meer subsidies worden verstrekt ten behoeve van maatschappelijk initiatieven die als doel hebben het publieke debat te voeden.

4. Voor algemene verkiezingen krijgen gemeenten meer geld. Waarom maar 30 miljoen?

- Het kabinet vindt het belangrijk dat het referendum van zes april aanstaande goed wordt voorbereid en georganiseerd. Tegelijkertijd is het onbekend hoeveel referenda er in de toekomst worden gehouden en moet daarom goed gelet worden op de kosten. De VNG onderschrijft dit en is akkoord met de toegezegde vergoeding van het Rijk.
- Het organiseren van een referendum is eenvoudiger dan van algemene verkiezingen. Zo zijn er geen kieslijsten met partijen en is het tellen van stemmen (voor of tegen) gemakkelijker. De kosten liggen dan naar verwachting ook lager dan bij verkiezingen.

5. Is dit onderwerp wel geschikt voor een referendum?

- Waarom niet? Het is goed dat dit referendum er is. Om een goede discussie te hebben over een belangrijk buitenlands onderwerp. Dit akkoord is het fundament onder het Oekraïense hervormingsprogramma. Het draagt zo bij aan handel voor Nederland en democratie in Oekraïne.
- Ik heb goede hoop dat Nederlanders zien waar dit referendum over gaat: hoe gaan we samenwerken met een buurland van de EU, zonder dat dit land lid wordt.

6. Volgens GeenPeil saboteert het kabinet het referendum door aantal stemlocaties te beperken. Hoe zit dat?

- Het is aan gemeenten zelf te bepalen hoeveel stemlocaties ze willen inrichten.
- Het is niet op voorhand bezwaarlijk dat gemeenten minder stemlokalen inrichten dan bij Tweede Kamerverkiezingen gebruikelijk is. Net zoals veel gemeenten nu ook al doen bij Europees Parlementsverkiezingen.
- Stemmen tellen gaat bij een referendum veel sneller. Daarom kunnen bijvoorbeeld meerdere stembureaus in een gebouw worden terug gebracht tot één stembureau.
- Uiteraard geldt dat het eventueel terugbrengen van het aantal stemlocaties verantwoord moet zijn, het referendum moet voor kiezers toegankelijk zijn.

7. Waarom komen er geen onafhankelijke monitors om het referendum te controleren?

- Nederland heeft een officieel verzoek gedaan aan de OVSE om het referendum te monitoren.
- De OVSE beslist zelf of zij monitors stuurt. In dit geval is besloten dit niet te doen, omdat dit niet gebruikelijk is bij referenda.
- Van Nederland zijn de monitors welkom, ze zijn ook aanwezig bij Kamerverkiezingen. Maar het is het besluit van de OVSE.

8. Gaat er belastinggeld naar de campagne rond dit referendum?

- De referendum commissie stelt maximaal € 2 miljoen per referendum ter beschikking aan maatschappelijke initiatieven
- Het kabinet zal hier in ieder geval geen gebruik van maken. Ook zal het kabinet geen extra geld uitgeven voor een betaalde publiciteitscampagne.

Q&A's Referendum

Desgevraagd:

- U zult ons in de media zien, in zaaltjes, bijeenkomsten. Er zijn allerlei plekken waar we het belang van dit akkoord voor handelsland Nederland kunnen benadrukken. Dat hoeft geen extra geld te kosten.

9. Hoeveel mensen, uren en geld besteedt het kabinet aan dit referendum?

- De voorlichting over dit akkoord en de deelname aan het debat worden met reguliere capaciteit gedaan en met inzet van bestaande middelen. Afhankelijk van de intensiteit van het debat zullen de betrokkene medewerkers hier meer tijd aan kwijt zijn.

10. Klopt het dat er een campagne team is samengesteld?

- Er is een projectteam samengesteld. Het kabinet wil graag uitleggen hoe dit akkoord bijdraagt aan makkelijkere handel en democratie in Oekraïne. Daarvoor zijn verschillende medewerkers van het ministerie van Buitenlandse Zaken betrokken, die zitten in de projectgroep. Zo zijn de lijntjes kort en kunnen de kabinetsinzet soepel kunnen coördineren. Zij werken samen met alle andere ministeries die betrokken zijn.

11. Klopt het dat een ambassadeur is teruggehaald voor het referendum

- Nee. Dhr. Docter is niet teruggehaald uit Ghana, hij is nog altijd de Nederlandse ambassadeur in Ghana. Hans Docter is gevraagd om de projectgroep te leiden vanwege zijn eerdere werk in Oekraïne en zijn ervaring met projectmatig werken. Voorlopig blijft hij dit combineren met zijn huidige werkzaamheden. Zo vlak voor 6 april neemt het referendum vanzelfsprekend de meeste tijd van hem in.

12. Met deze minimale inzet, neemt het kabinet het referendum wel serieus?

- Het kabinet neemt dit referendum 100% serieus. Het is belangrijk voor Nederland en Oekraïne: meer democratie en makkelijkere handel. Daarom vertellen we dat ook aan iedereen die dat wil horen.
- We geven enkel geen extra belastinggeld uit aan een dure campagne. Dat kan niemand ons kwalijk nemen.
- Wij zijn van mening dat het publieke debat voor een referendum gevoerd moet worden door de maatschappij. Het kabinet moet daar geen leidende rol in spelen. De huidige opzet weerspiegelt die insteek.

13. Zet het kabinet in op een lage opkomst?

- Het kabinet zet in op een ja voor dit akkoord. We nemen het referendum serieus en zullen dus niet pleiten voor een lage opkomst. Wij hopen dat voorafgaand aan het referendum een goed debat ontstaat over de waarde van dit akkoord voor Nederland en Oekraïne.

14. Neemt het kabinet de uitslag over?

- We gaan nu nog niet vooruitlopen op de uitslag. We hebben goede hoop dat Nederland de voordelen van makkelijkere handel en democratie in Oekraïne ziet.
- Het kabinet volgt de wet. Dat betekent dat bij een ongeldige uitslag of een geldig 'ja' het kabinet het verdrag kan ratificeren.
- Ratificatie kan dus alleen plaatsvinden met instemming van het parlement.
- Het kabinet hecht veel waarde aan de maatschappelijke discussie rond het referendum.

15. Wat doet het kabinet bij een nee?

- Het kabinet heeft nog geen besluit genomen over het overnemen van de uitslag van het raadgevend referendum. We lopen niet vooruit op de uitkomsten van het referendum.
- Bij een ongeldige uitslag of een geldig ja zal het akkoord worden geratificeerd zoals gepland.
- Bij een geldig nee zal het kabinet nadenken over de vervolgstappen en daarover ook met het parlement spreken. De inhoud van het maatschappelijk debat over het akkoord zal daarbij een belangrijke rol spelen.

Bij doorvragen:

- Als Nederland na een geldig nee, een grondige overweging en bespreking met het parlement, zou besluiten het verdrag niet te ratificeren, kan het akkoord niet in werking treden.
- Er doet zich dan een nieuw politiek feit voor. Er zal dan overleg op het niveau van de Europese Raad moeten plaatsvinden om een oplossing te vinden, zoals gebruikelijk is als een verdrag schipbreuk lijdt.

16. Waarom zegt het kabinet niet wat er met de uitslag wordt gedaan

- Het kabinet wil het debat niet beïnvloeden door vooruit te lopen op mogelijke uitkomsten van dat debat. Wij staan voor dit akkoord, omdat het goed is voor handel en democratie in Oekraïne. Het is nu aan de Nederlanders om hun mening te geven.

17. Wat is de voorlopige toepassing?

- Tijdens het ratificatieproces worden delen van het akkoord al voorlopig toegepast. Het gaat hier bijvoorbeeld om politieke dialoog en hervormingen, en vanaf 1 januari 2016 ook de handelsdelen.
- Belangrijke onderdelen over bijvoorbeeld de samenwerking op veiligheidsbeleid en grensbewaking treden zonder de toestemming van Nederland niet in werking.

Q&A's Referendum

- Voorlopig toegepast worden de onderdelen waarvan de lidstaten de zorg (competentie) bij de Europese Commissie hebben gelegd. Dit gebeurt ook bij andere verdragen, zoals het vrijhandelsakkoord van de EU met Zuid-Korea en zorgt ervoor dat bedrijven al kunnen profiteren van de gemaakte afspraken.
- Belangrijk te weten dat deze voorlopige toepassing eerder is uitgesteld onder grote Russische druk op Oekraïne. Deze afspraak met Rusland loopt af op 1 januari 2016.

18. Wat wordt voorlopig toegepast en loopt door als NL verdrag afwijst en wat niet?

- Ter overbrugging van de ratificatieprocessen worden zoals gebruikelijk delen van het akkoord al voorlopig toegepast.
- Sinds november 2014 gaat dat bijvoorbeeld om de delen over:
  - Mensenrechten, rechtstaat, fundamentele vrijheden.
  - Politieke dialoog.
  - Dialoog en samenwerking over binnenlandse hervormingen.
  - Financiële samenwerking en fraudebestrijding.
  - Economische en sectorale samenwerking op een aantal terreinen.
  - De institutionele fora die onder het akkoord hangen waarin de voortgang wordt besproken.
- Per 1 januari 2016 is – conform de met RF overeengekomen afspraak – ook de voorlopige toepassing van de handelsparagrafen van het associatieakkoord ingegaan.
- En er zijn delen die nooit voorlopig worden toegepast:
- Dan hebben we het bijvoorbeeld over:
  - Buitenlands veiligheidsbeleid.
  - Het internationaal strafhof, regionale stabiliteit, conflictbeheersing.
  - Non-proliferatie, inclusief wapenhandel, terrorismebestrijding.
  - Bescherming van persoonsgegevens, migratie, asiel en grensbeheer, behandeling en mobiliteit van werknemers.
  - Belastingen, beheer van overheidsfinanciën, begrotingsbeleid, interne controle en audit, etc.
- Dit zijn allemaal terreinen die niet voorlopig worden toegepast en dat blijft ook zo. Die zullen dus pas gaan gelden nadat alle partijen hebben geratificeerd en het verdrag in werking treedt.

19. Waarom een voorlopige toepassing?

- Voorlopige toepassing geldt voor de onderdelen waarvan de lidstaten de zorg (competentie) bij de Europese Commissie hebben gelegd.
- Omdat voor deze onderdelen geen aparte instemming van de lidstaten nodig is, kan het al voorlopig worden toegepast terwijl het complete akkoord nog moet worden geratificeerd.
- Dit gebeurt ook bij andere verdragen, zoals het vrijhandelsakkoord van de EU met Zuid-Korea. Hierdoor kan het bedrijfsleven zich voorbereiden op de definitieve ratificatie van het akkoord.
- De voorlopige toepassing is belangrijk voor het Nederlandse bedrijfsleven, dat daardoor makkelijker zaken kan doen met Oekraïne.

20. Wat gebeurt er met de voorlopige toepassing nu er een referendum komt?

Q&A's Referendum

- Niets. Het feit dat er in Nederland een referendum is verandert niets aan de bepaling in het verdrag dat tijdens het ratificatieproces, delen van het akkoord al voorlopig worden toegepast.
- Dankzij de voorlopige toepassing kunnen onderdelen waar lidstaten geen direct akkoord aan hoeven te geven, alvast in werking treden. Dit is goed voor het Nederlandse bedrijfsleven, dat zich kan voorbereiden op definitieve ratificatie van het akkoord.

21. Wat gebeurt er met de voorlopige toepassing als NL het verdrag vanwege het referendum niet zal ratificeren?

- Deze eventuele situatie is onontgonnen terrein. Hierover zal binnen de Europese Raad overleg moeten plaatsvinden om een oplossing te vinden.
- Het voorlopig toepassen van een verdrag dat niet geratificeerd zal worden, kan immers niet voortduren. De voorlopige toepassing is immers gericht op de verwachting dat ratificatie zal gebeuren.
- De Raad zou in elk geval hierover een beslissing moeten nemen en zal daarbij in acht moeten nemen dat het voortduren van voorlopige toepassing zich niet verhoudt tot het gegeven dat het verdrag niet in werking zal treden.

22. Had u niet meteen moeten pleiten voor opschorten van de voorlopige toepassing toen bleek dat er een referendum zou komen?

- Nee, dat ben ik niet met u eens.
- Voorlopige toepassing is zeer gebruikelijk bij dit soort verdragen. Het dient ter overbrugging van het ratificatieproces dat soms meerdere jaren in beslag neemt.
- Partijen kunnen zo eerder profiteren van de afspraken die in het verdrag worden gemaakt.
- In dit geval betekent het bijvoorbeeld dat het Nederlands bedrijfsleven nu al gebruik kan maken van de voordelen van betere markttoegang in Oekraïne.
- Daarbij wil ik ook benadrukken dat het raadgevend referendum onderdeel is van het nationale ratificatieproces in Nederland, zoals andere EU lidstaten ook hun nationale procedures kennen.
- Er is dus geen reden de voorlopige toepassing door de EU op te schorten vanwege het referendum.
- Het kabinet staat achter dit akkoord en vertrouwt op de kracht van zijn argumenten en een positieve uitkomst.

23. U heeft eerder aangegeven dat een unaniem Raadsbesluit nodig is om de voorlopige toepassing stop te zetten. Geldt dat dan nu niet meer?

- Een dergelijke situatie onontgonnen terrein.
- Maar, er zal in acht moeten worden genomen dat het voortduren van de voorlopige toepassing zich niet verhoudt tot het gegeven dat het verdrag niet meer in werking kan treden.
- De voorlopige toepassing is immers gericht op de verwachting dat ratificatie zal gebeuren.
- De interpretatie van de Juridische Dienst van de Raad is dat de Raad hierover een besluit moet nemen, omdat het besluit over de voorlopige toepassing ook met unanimititeit is genomen.

24. De EU heeft in persverklaring over het ingaan van de voorlopige toepassing van de handelsdelen vanaf 1 januari vermeld dat de rest van het verdrag al vanaf november 2014 inwerking is getreden. Staat haaks op uw informatie. Verklaring?

Q&A's Referendum

- Begrip voor de commotie die hierover is ontstaan, ook ik was verbaasd over het bericht. Het bleek een simpele vergissing en de EU heeft inmiddels het bericht aangepast. (Heb ik ook aangegeven in de Kamervragen over dit onderwerp).
- Want het is glashelder: het verdrag treedt pas in werking als alle partijen hebben geratificeerd.
- Tot die tijd worden wel delen van het verdrag voorlopig toegepast, zoals ook gebruikelijk is bij dit soort verdragen. Het dient ter overbrugging van het ratificatieproces dat soms meerdere jaren in beslag neemt.

25. : Heeft het Kabinet de Kamer onvoldoende geïnformeerd over de voorlopige toepassing?

- Nee dat is niet het geval. Heb ik ook toegelicht in mijn antwoordbrief over de Kamervragen over dit onderwerp.
- Laat ik voorop stellen dat voorlopige toepassing een goede zaak is.
- Het dient ter overbrugging van de periode van ratificatie door alle partijen. Dit stelt iedereen in staat al eerder te profiteren van de afspraken uit het verdrag. Waardoor onze bedrijven nu al makkelijker zaken kunnen doen met Oekraïne.
- Voorlopige toepassing is een gebruikelijk instrument bij dit soort akkoorden. Zoals ook bijvoorbeeld bij het vrijhandelsakkoord met Zuid-Korea, en met Peru en Colombia, of het associatieakkoord met Midden-Amerika en met Chili.
- Niemand kan dus verbaasd zijn dat een deel van het verdrag voorlopig zou worden toegepast. Lag voor de hand, al bij de start van de onderhandelingen.
- In allerlei Kamerstukken, zoals de memorie van toelichting, wordt de voorlopige toepassing wel uitgebreid beschreven. Dit heeft tijdens de schriftelijke vragenronden en de debatten in beide Kamers niet tot vragen geleid.

26. Wat gebeurt er als Nederland het verdrag definitief niet ratificeert

- Deze eventuele situatie is onontgonnen terrein. Hierover zal binnen de Europese Raad overleg moeten plaatsvinden om een oplossing te vinden.
- Het voorlopig toepassen van een verdrag dat niet geratificeerd zal worden, kan immers niet voortduren. De voorlopige toepassing is immers gericht op de verwachting dat ratificatie zal gebeuren.
- De Raad zou in elk geval hierover een beslissing moeten nemen en zal daarbij in acht moeten nemen dat het voortduren van voorlopige toepassing zich niet verhoudt tot het gegeven dat het verdrag niet in werking zal treden.

27. Kan Nederland het verdrag bij een definitief nee stopzetten of aanpassen?

- Deze eventuele situatie is onontgonnen terrein. Hierover zal binnen de Europese Raad overleg moeten plaatsvinden om een oplossing te vinden.
- Het voorlopig toepassen van een verdrag dat niet geratificeerd zal worden, kan immers niet voortduren. De voorlopige toepassing is immers gericht op de verwachting dat ratificatie zal gebeuren.

Q&A's Referendum

- De Raad zou in elk geval hierover een beslissing moeten nemen en zal daarbij in acht moeten nemen dat het voortduren van voorlopige toepassing zich niet verhoudt tot het gegeven dat het verdrag niet in werking zal treden.

28. En wat gebeurt er bij een nee met de Voorlopige toepassing? Dat kan toch enkel unaniem worden gestopt? Dan is NL kansloos.

- Een dergelijke situatie onontgonnen terrein.
- Maar, er zal in acht moeten worden genomen dat het voortduren van de voorlopige toepassing zich niet verhoudt tot het gegeven dat het verdrag niet meer in werking kan treden.
- De voorlopige toepassing is immers gericht op de verwachting dat ratificatie zal gebeuren.
- De interpretatie van de Juridische Dienst van de Raad is dat de Raad hierover een besluit moet nemen, omdat het besluit over de voorlopige toepassing ook met unanimititeit is genomen.

29. Is de voorlopige toepassing terug te draaien bij een Nederlands nee.

- Deze eventuele situatie is onontgonnen terrein. Hierover zal binnen de Europese Raad overleg moeten plaatsvinden om een oplossing te vinden.
- Het voorlopig toepassen van een verdrag dat niet geratificeerd zal worden, kan immers niet voortduren. De voorlopige toepassing is immers gericht op de verwachting dat ratificatie zal gebeuren.
- De Raad zou in elk geval hierover een beslissing moeten nemen en zal daarbij in acht moeten nemen dat het voortduren van voorlopige toepassing zich niet verhoudt tot het gegeven dat het verdrag niet in werking zal treden.

30. Loopt de voorlopige toepassing niet vooruit op de zaken? Nederland heeft het verdrag nog niet geratificeerd.

- Nee, dat ben ik niet met u eens.
- Voorlopige toepassing is zeer gebruikelijk bij dit soort verdragen. Het dient ter overbrugging van het ratificatieproces dat soms meerdere jaren in beslag neemt.
- Partijen kunnen zo eerder profiteren van de afspraken die in het verdrag worden gemaakt.
- In dit geval betekent het bijvoorbeeld dat het Nederlands bedrijfsleven nu al gebruik kan maken van de voordelen van betere markttoegang in Oekraïne.
- Daarbij wil ik ook benadrukken dat het raadgevend referendum onderdeel is van het nationale ratificatieproces in Nederland, zoals andere EU lidstaten ook hun nationale procedures kennen.
- Er is dus geen reden de voorlopige toepassing door de EU op te schorten vanwege het referendum.
- Het kabinet staat achter dit akkoord en vertrouwt op de kracht van zijn argumenten en een positieve uitkomst.

31. Eigenlijk treedt 70/80/90% van het verdrag in werking zonder dat Nederland heeft geratificeerd?

- Het verdrag treedt niet in werking zolang Nederland niet heeft geratificeerd. De handelsdelen worden om hele goede redenen voorlopig al toegepast.

32. Wat vindt het kabinet van de beslissing van de kamer om de uitslag van het Oekraïne-referendum te respecteren? Welke gevolgen heeft dit voor het kabinet?

- Dit is uiteraard aan de Kamer. Partijen staan hier vrij in om een beslissing over te maken.
- Voor de positie van het Kabinet maakt het geen verschil.
- Het kabinet zal de wet volgen. Bij een 'ja' of een ongeldige uitslag kan het Kabinet het akkoord nog steeds volgens plan ratificeren. De kamer stemt hier niet over, want die hebben eerder al ingestemd met het akkoord.
- Bij een geldig nee zal het kabinet –volgens de wet- de kamer voorstellen het akkoord wel of niet te ratificeren. De Tweede en Eerste Kamer kunnen dat wetsvoorstel aannemen of verwerpen. Het kabinet hecht veel waarde aan de maatschappelijke discussie rond het referendum.

Desgevraagd:

- Mocht een van de kamers dit kabinetsvoorstel verwerpen, dan ontstaat een nieuwe situatie en moet het kabinet zich nader beraden over de te nemen vervolgstap. Daarover wordt natuurlijk ook met het parlement gesproken. We hechten daarbij grote waarde aan de inhoud van het maatschappelijke debat dat over dit onderwerp zal worden gevoerd.
- Ga daar nu niet verder op vooruitlopen; ik vertrouw op de kracht van de argumenten en het debat.

33. Zijn er dan (na nee door de kamer) nog mogelijkheden voor het kabinet het referendum naast zich neer te leggen?

- Niet bij een nee. Bij een geldig nee zal het kabinet –volgens de wet- de kamer voorstellen het akkoord wel of niet te ratificeren. De Tweede en Eerste Kamer kunnen dat wetsvoorstel aannemen of verwerpen. Het kabinet hecht veel waarde aan de maatschappelijke discussie rond het referendum.

34. Wat zijn de gevolgen voor het akkoord als Nederland niet instemt?

- Als Nederland het verdrag niet ratificeert kan het verdrag niet in werking treden. Er zou een nieuwe situatie ontstaan ook voor de EU. Daar kunnen we niet op vooruit lopen.
- Maar ga ervan uit dat het niet zo ver zal komen. Het samenwerkingsakkoord is in het belang van Nederland en Oekraïne: makkelijkere handel en democratische hervormingen.

Bij doorvragen

- De voorlopige toepassing stopt niet automatisch.
- Deze nieuwe situatie is onontgonnen terrein. De interpretatie van bijvoorbeeld de Juridische Dienst van de Raad is inderdaad dat voor het beëindigen van de voorlopige toepassing unanimititeit vereist is, omdat het besluit over de voorlopige toepassing ook met unanimititeit is genomen.
- Maar het voorlopig toepassen van een verdrag dat niet geratificeerd zal worden, kan niet voortduren. De voorlopige toepassing is immers gericht op de verwachting dat ratificatie zal

Q&A's Referendum

gebeuren. De Raad zou in elk geval hierover een beslissing moeten nemen en zal daarbij in acht moeten nemen dat het voortduren van voorlopige toepassing zich niet verhoudt tot het gegeven dat het verdrag niet in werking zal treden.

35. Hoe bereidt u zich voor op een 'nee'?

- Ik heb goede hoop dat Nederland het belang van democratie en handel in Oekraïne ziet. Ik ga dus niet vooruit lopen op een uitslag. Het debat in de samenleving moet nu eerst plaatsvinden en op 6 april mogen we stemmen.
- We volgen de wet. Dat betekent dat we bij een nee bekijken wat we gaan doen. Daar gaan we ook met de Kamer over praten. De inhoud van het maatschappelijk debat over het akkoord zal daarbij een belangrijke rol spelen.

36. Gaat u aftreden bij een 'nee'?

- Nee.
- Dit referendum gaat over het EU-associatieakkoord met Oekraïne en niet over het kabinet.

37. Speelt een nee Rusland in de kaart?

- De Oekraïense bevolking heeft het recht zelf over hun toekomst te kunnen beslissen, als volwassen democratie, zonder invloed van Rusland. Zij hebben zelf gekozen voor deze samenwerking met de EU
- Rusland is inderdaad tegen dit akkoord en zal blij zijn met een 'nee'. Goed te beseffen dat de Russische president Poetin dit akkoord wilde tegenhouden om Oekraïne in zijn invloedssfeer en onder zijn controle te kunnen houden.
- Wij zouden graag ook met Rusland samenwerken, zij hebben ook profijt van een stabiel Oekraïne. Maar op dit moment staan zij daar helaas niet voor open.

38. Wat hebben Europese partners laten weten over het referendum? Hoe zwaar weegt dat mee in de overweging hoe u omgaat met een uitslag?

- Dit associatieakkoord is niet alleen een zaak tussen Nederland en Oekraïne, maar hier zijn 27 EU-lidstaten bij betrokken.
- Alle EU lidstaten hopen dat het verdrag zo snel mogelijk in werking kan treden. Dit verdrag is uitonderhandeld en getekend, en is goed voor Nederland, andere EU-lidstaten en Oekraïne.

39. Wat vond u van de GeenPeil campagne?

- Knappe prestatie van referendum initiatiefnemers om meer dan 400.000 handtekeningen te verzamelen.
- Het kabinet verwelkomt het referendum. Het is goed om de mening van burgers te horen over een belangrijk buitenlands onderwerp.
- Het akkoord gaat over handel voor Nederland en vrijheid in Oekraïne. Het kabinet staat voor dit samenwerkingsakkoord. Daarom hebben we dit ondertekend, en dat vertellen we graag.

40. Volgens de initiatiefnemers gaat het referendum over democratie in de EU

- Het kabinet staat binnen de EU voor het Nederlandse belang. Het kabinet deelt de zorgen van veel burgers over het functioneren, daar werken we ook aan in Brussel, en we gaan graag het debat aan hoe het beter kan.
- Maar het referendum gaat over het associatieakkoord met Oekraïne. Niet over het functioneren van de EU. Het akkoord is de vraag op het stemformulier en dat is waar uiteindelijk ja of nee tegen gezegd gaat worden.
- De kiezer en het referendum zijn niet geholpen bij een discussie over een ander onderwerp. Want waar kies je dan eigenlijk voor?

41. Dit akkoord is ondemocratisch tot stand gekomen.

- Onzin. Dit associatieakkoord is op de gebruikelijke democratische manier tot stand gekomen. Democratische leiders van democratische lidstaten hebben samen, in unanimititeit, deze afspraken gemaakt met Oekraïne. Hierover hebben democratische lidstaten jaren onderhandeld. In Nederland is in de Tweede Kamer hier uitgebreid over gedebatteerd, en de Tweede Kamer heeft ook gestemd over het eindresultaat.
- Daarnaast is er nu een referendum.

42. Als het referendum gaat over de populariteit van de regering hoe gaat u hiermee om?

- Het kabinet gaat graag het debat aan over zijn daden. Maar dit referendum gaat over het associatieakkoord met Oekraïne: dat is de vraag op het stemformulier en dat is waar uiteindelijk ja of nee tegen gezegd gaat worden.
- De kiezer en het referendum zijn niet geholpen bij een discussie over een ander onderwerp.
- Het zou ook niet eerlijk zijn naar de Oekraïners toe. Dit akkoord gaat over hun toekomst. Daar moeten wij als Nederlanders eerlijk naar kijken.

43. Reactie op vraag of referendum relatie met Oekraïne dusdanig kan beïnvloeden dat het MH17 raakt

- De koppeling met MH17 kan ik in dit kader niet plaatsen.
- Oekraïne werkt nauw samen met Nederland bij het strafrechtelijk onderzoek van het OM. Ik heb geen enkele reden om te twifelen aan deze uitstekende samenwerking.
- Het is en blijft het gezamenlijke doel van Nederland en Oekraïne om de daders van deze laffe daad te vinden en te berechten.

44. Interferentie met voorzitterschap

- Het referendum vindt plaats precies tijdens het EU voorzitterschap van Nederland.
- Dat NL voorzitter is, betekent niet dat de Nederlandse democratie "on hold" gaat. Het aanvragen van een referendum is een democratisch recht, ook Europese partners zullen dit begrijpen.
- Het betekent mogelijk wel dat er extra aandacht zal zijn voor wat er in de lidstaat Nederland gebeurt.

Q&A's Referendum

45. Reactie op vragen van buitenlandse financiers.

- Organisaties zijn in Nederland vrij financiering uit de gehele wereld te werven. Mits dit transparant gebeurt. Dit is geregeld in het burgerlijk wetboek (stichtingen en verenigingen).
- Als Rusland en/of de Verenigde Staten zich met het referendum bemoeien, dan moet dat in elk geval helder zijn.
- In geval van Soros: Hij zet zich wereldwijd in voor democratie, doet daar niet geheim over, en mag dus ook in Nederland activiteiten financieren. Het is goed dat "Stem voor Nederland" hier transparant over is.

46. Reactie op rechtszaak Baudet/Vlieger over voorlopige toepassing voor referendum

- Ik heb nog geen dagvaarding ontvangen. Daarom te vroeg om inhoudelijk op eventuele juridische procedure in te gaan.

Bij doorvragen:

- V.t. is een gebruikelijke stap. Een stap die NL steunt. Het stelt partijen in staat al tijdens de lange ratificatieperiode te profiteren van de voordelen uit het akkoord.
- Het referendum is onderdeel van het ratificatieproces in NL. Ook de andere lidstaten moeten hun ratificatieprocedures doorlopen.
- Het houden van een referendum is daarom geen reden om van de EU te verlangen de voorlopige toepassing stop te zetten.
- Het kabinet staat achter dit akkoord en vertrouwt op de kracht van zijn argumenten en een positieve uitkomst.